

Мандрівка шляхами Кирила та Мефодія

Мілько Світлана Анатоліївна, завідувачка бібліотеки, Шандриголівський ліцей
Лиманської міської ради Донецької області

Мета: *поглибити* знання про історію слов'янської писемності, про український алфавіт, *розвивати* акторські здібності, вміння знаходити і опрацьовувати інформацію, *виховувати* любов до книги і читання, до рідної мови.

Обладнання: мультимедійна презентація, ноутбук.

Учасники: учні 7 – 8 класів

Форма проведення: літературна вітальня

Покликання на презентацію <https://www.emaze.com/@ALIRLRFZZ/--->

Бібліотекар. Добрий день! Сьогодні ми зібралися, щоб відзначити незвичайне свято. У нас сьогодні аж тридцять три іменинниці. Хто вони такі? Відгадайте загадку.

Коли хочеш ти читати,

То мене повинен знати.

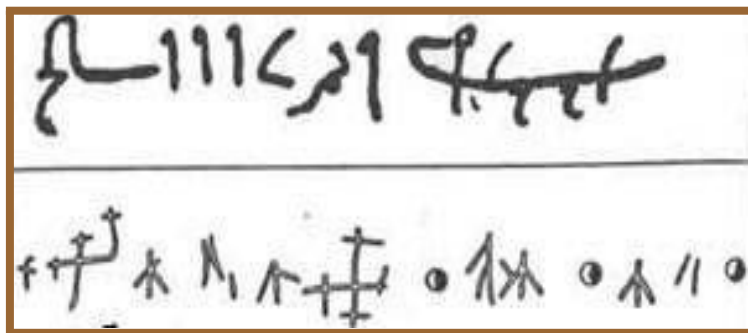
А коли мене не знаєш,

То нічого не вгадаєш.

Так, це абетка, алфавіт. Ми так звикли до нашої абетки, що не можемо уявити собі, що колись її не було. А люди хотіли передавати знання, спілкуватися один з одним на відстані. Як це їм вдавалося? Давайте проконсультуємося зі спеціалістом.

Виходить учень в образі Лінгвіста

Лінгвіст. Із далеких часів дійшов до нас цей старовинний трактат. Він так і називається «Про письмена». Створив його вчений монах Чорноризець Храбр. І пише він, що давно, коли наші предки ще були язичниками, створили вони своє рунічне письмо. Називалося воно «черти і рези». Ось як вони виглядали.

А потім, коли вже стали слов'яни християнами, то використовували для богослужіння книги грецькою та латинською мовами. Але їх могли читати і розуміти не всі, а лише вибрані мудреці та книжники. Та йшов час, і з'явилися люди, які подарували всім слов'янським народам можливість читати книжки рідною мовою. У Київській Русі було дуже багато грамотних людей.

Бібліотекар. А ким вони були, ми дізнаємося, коли складемо пазл.

<https://learningapps.org/watch?v=pevzy9epj24>

Так, це Кирило і Мефодій. Саме в день, коли весь світ відзначає День рівноапостольних Кирила та Мефодія, ми відзначаємо і День слов'янської писемності.

Чтець

Колись тут ходили брати із Солуні,
І слово рум'яне, як те немовля,
У крижмо зелене, в розгорнуте вруно
Приймала уперше оця земля.

Воно виростало для битов і слави,
В наметах училось, не знаючи парт.
Сягнуло на північ звідсіль, від Морави,
Дала йому північ і силу, і гарт.

І бачать сьогодні Кирило й Мефодій,
Як в давню колиску свою гомінку
Вернулось це слово, змужніле в поході,
Вернулось, як воїн в лавровім вінку.

Олесь Гончар

Бібліотекар. Давайте спробуємо перенестися на уявній машині часу у ті часи, коли жили наші просвітителі. Дивіться, перед нами македонське портове місто Салоніки. Саме там народилися наші брати. Тоді вони носили зовсім інші імена. Кирилом та Мефодієм назвали їх, коли вони постриглися в ченці. Є традиція, що людина, коли йде в монастир, відрікається від усього минулого життя і стає іншою людиною. Так Костянтин став Кирилом, а Михайло – Мефодієм. Але це сталося не одразу. Поки що вони зовсім юні. За переказами, батько братів, який служив воєначальником, походив від болгар, а мати від греків. Завдяки цим обставинам вони мали змогу не лише добре вивчити болгарську,

грецьку і слов'янську мови, але й чути на вулицях портового міста інші мови. У їхній родині було семеро синів. Михайло був найстаршим, а Костянтин – наймолодшим.

1 учень Старший брат пішов слідами батька. Служив у війську. У 27 років дослужився до посади воєводи однієї з візантійських провінцій. (До речі, там мешкали слов'яни.) Незважаючи на молодий вік, зарекомендував себе розумним, справедливим правителем. Розказують, що й зовнішній вигляд Михайло мав вельми привабливий: високий, дужий. Дивився на людей привітно, «ховаючи ласкаву усмішку в кучерявій русій бороді» (за П. Утевською, с. 208). Проте суєтне життя чоловіка все більше дратувало. Він добровільно покидає службу і осідає в монастирі. У 37 років був пострижений і посвячений у ченці з іменем Мефодія.

2 учень Як зовнішністю, так і вподобаннями Костянтин відрізнявся від старшого брата. Блідий і худорлявий, з темними очима, що горіли, як жарини. А ще характеризувався великою любов'ю до читання. Закінчив Магнаврський університет і вищу школу в Царгороді при дворі імператора Михайла III. Викладав філософію, працював патріаршим бібліотекарем у Константинополі. Прославився, коли під час богословських диспутів з вождем іконоборців (колишнім патріархом Аммієм) отримав перемогу. У якості місіонера і проповідника побував у Сирії, Криму, Хазарії. Так, повертаючись від хозарів, завернув до Херсонесу. На ту пору святий ще не знав, що в недалекому майбутньому створить абетку для слов'ян. Та вже тоді допитливий місіонер (його називали Філософом) звернув увагу на книгу, якою послуговувався в церкві руський священник. Гадаємо, що ця книга була написана візантійським скорописом, але передавала слов'янську мову.

Відео <https://www.youtube.com/watch?v=iqyCHJnbb-8>

Святі брати Кирило та Мефодій – покровителі Європи

3 учень. Костянтин Філософ розумів, що духовний скарб не може перебувати без руху, без користі для людей. Тому намагався зробити все для того, щоб нести людям світло пізнання. І коли йому запропонували створити слов'янську абетку для моравського князя Ростислава, він погодився. У ті часи визнавали лише три мови, якими писали книги – грецьку, латинську та єврейську. Та славетний просвітник з цим твердженням не погоджувався. Ось, як він казав.

Учень в образі Кирила

Кирило. Чи не йде дощ від Бога рівно на всіх, чи не сяє для всіх сонце, чи не рівно ми дихаємо повітрям? Як же не соромитися лише три мови визнавати, а іншим народам і племенам волієте бути сліпими і глухими?

Бібліотекар. Різні землі відвідали наші просвітники, щоб розповсюдити слов'янську писемність. Пропоную подивитися на інтерактивну карту мандрів Кирила та Мефодія.

<https://view.genially.com/664f910780e4950014017f4a/interactive-content-misiyi-kirila-ta-mefod>

[iуа](#)

Вчені гадають, що перша абетка, яку вони створили, називалася глаголицею. Має складне накреслення літер у вигляді кружечків і петелек, з'єднаних між собою. Азбука глаголиці складається з 39 літер.

А кирилицю створив їх учень, святий Климент Охридський, поклавши у її основу грецьку абетку Кирила і Мефодія. Дійсно, кирилиця нагадує змінений візантійський устав. У грецькій мові бракує букв, які передають слов'янські звуки, приміром, шиплячі і свистячі приголосні. Виходить, що творець кирилиці їх створив штучно, надавши форми, близької до візантійського уставу: Б, Ж, З, Ц, Ч, Ш, Щ. А ще придумав голосні букви, такі як У, Ю, Я.

Благодатний ґрунт для свого розвитку кирилиця знайшла у Болгарії. Тутешні писці складали болгарські тексти і переписували книги, привезені з Візантії та Греції. Квадратні, чітко окреслені кириличні літери лягали на пергамент красиво, рівно, органічно заповнюючи простір пергаментного листка. Ці літери писати і читати значно приємніше й простіше, аніж виводити

гусячим пером глаголицькі кружальця та заковики. Із Болгарії книги мандрували до Сербії. А звідти до Київської Русі. Книги розходилися по храмах і князівських дворах. Тож кирилиця, як більш просте і зручне письмо, потіснила глаголицю. Хоча глаголиця остаточно не зникла. До кінця XVIII ст. глаголицею користувалися мешканці Хорватії та Далматії.

4 учень. Заслуги Кирила і Мефодія не забули їхні нащадки. У XIX столітті в Україні виникло славетне Кирило-Мефодіївське товариство. Його члени, серед яких був Тарас

Григорович Шевченко, чудово розуміли, що мова й писемність є факторами, що утворюють культуру. Якщо у людей відібрати право або можливість говорити рідною мовою, то це буде найважчим ударом по їхній рідній культурі. Якщо в людини відібрати книги рідною мовою, то вона втратить найважливіші скарби своєї культури. Тому вони робили все для розвитку української мови, історії, літератури.

5 учень. У їх статуті зазначалося, що Товариство «має своїми покровителями святих Кирила і Мефодія, знаком своїм приймає кільце чи ікону з іменем чи зображенням цих святих». Відомий історик Микола Костомаров, член Товариства, переклав з латинської мови тексти легенд про Кирила та Мефодія.

Бібліотекар. А сьогодні в різних слов'янських країнах відбуваються заходи на честь святих братів – просвітників. У Болгарії навіть проводяться паради. У багатьох містах є пам'ятники Кирилу та Мефодію, наприклад у місті Мукачево. А ще їх ім'ям названий астероїд Кирило-Мефодій. Тож можна сміливо сказати, що слава братів сягнула небес. А зараз, щоб перевірити, як ви засвоїли почуте, пропонуємо вам вікторину.

Вікторина

<https://learningapps.org/watch?v=p03cmudm524>

Молодці! Я бачу, ви дійсно шануєте наше слово, нашу мову. Бо без них немає нації. Тож на завершення нашої зустрічі пропоную послухати поезію Дмитра Павличка «Рідна мова»

Павличко Д. Рідна мова <https://www.facebook.com/watch/?v=4988615944569587>

Дякую за увагу! Зі святом Вас, юні громадяни України!

Список використаної літератури

1. Гончар О. Моравія //[Електронний ресурс]
https://www.poetryclub.com.ua/metrs_poem.php?poem=2047
2. Першонавчителі слов'ян Кирило і Мефодій //[Електронний ресурс]
<http://skif-trava.com.ua/ua/articles/163.html>
3. Савельєва Л. А. 24 травня - День слов'янської писемності й культури: презентація
//[Електронний ресурс]
<https://vseosvita.ua/library/24-travnia-den-slovianskoi-pysemnosti-i-kultury-694708.html>
4. Утевська П. Невмирущі знаки [Електронний ресурс]
//https://chtyvo.org.ua/authors/Utevska_Paola/Nevmyruschi_znaky/